

O pamięci miłości – Do M***

Starter:

- obraz: Jean-Honoré Fragonard, *Skradziony pocałunek*; informacje o miłości romantycznej jako źródle cierpienia i wspomnień; polecenia odwołujące się do wiedzy ucznia;

Rozdział: Romantyczna miłość

- obraz: Philipp Otto Runge, *Nas troje*; wpływ sentymentalizmu na romantyczną uczuciowość; ciekawostka o romantycznej modzie na sentymentalizm; obraz: Gaetano Previati, *Paolo i Francesca*; ciekawostka związana z obrazem; Marta Piwińska *Słownik literatury polskiej XIX wieku* (fragment o romantycznej miłości); dwa ćwiczenia interaktywne; jedno ćwiczenia otwarte; cztery polecenia

Rozdział: Adam i Maryla

- obraz: *Tuhanowicze*, Wincenty Dmochowski; obraz: Adam Mickiewicz według akwareli Walentego Wańkowicza; obraz: Maria z Wereszczaków Puttkamerowa, fot. z fototypii wg K. Mordasiewicza; obraz: Maryla z Wereszczaków Puttkamerowa, Louis von Schorn; geneza wiersza *Do M****; Marta Zielińska *Opowieść o Gustawie i Maryli, czyli Teatr, życie i literatura*; romans Maryli i Mickiewicza; dwa ćwiczenia otwarte; jedno polecenie; ćwiczenie interaktywne (ułożenie krzyżówki);

Rozdział: „Bom wszędzie cząstkę mej duszy zostawił”

- obraz: Karl Ditz lub Jan Damel, *Portret Marii z Wereszczaków hr. Puttkamerowej*; nagranie audio i tekst: Adam Mickiewicz *Do M****; fotografia fragmentu rękopisu wiersza *Do M****; cztery ćwiczenia interaktywne i zestaw ćwiczeń otwartych dotyczących rozumienia analizy i interpretacji wiersza; jedno polecenie

Rozdział: „Pamiętam nagle zachwycenie”

- Autoportret Puszkina i portret Anny Pietrowny Kern; obraz: Natalia Gonczarowa, Ivan Makaro; obraz: Aleksander Puszkina, Orest Kiprienski; obraz: Przerwane spotkanie, Karl Bryullov; informacje o życiu i twórczości Aleksandra Puszkina oraz jego wierszu *Do M****;

Aleksander Puszkina *Do****; trzy ćwiczenia otwarte i ćwiczenie interaktywne związane z rozumieniem i interpretacją utworu;

Rozdział: *Miłość od pierwszego wejrzenia*

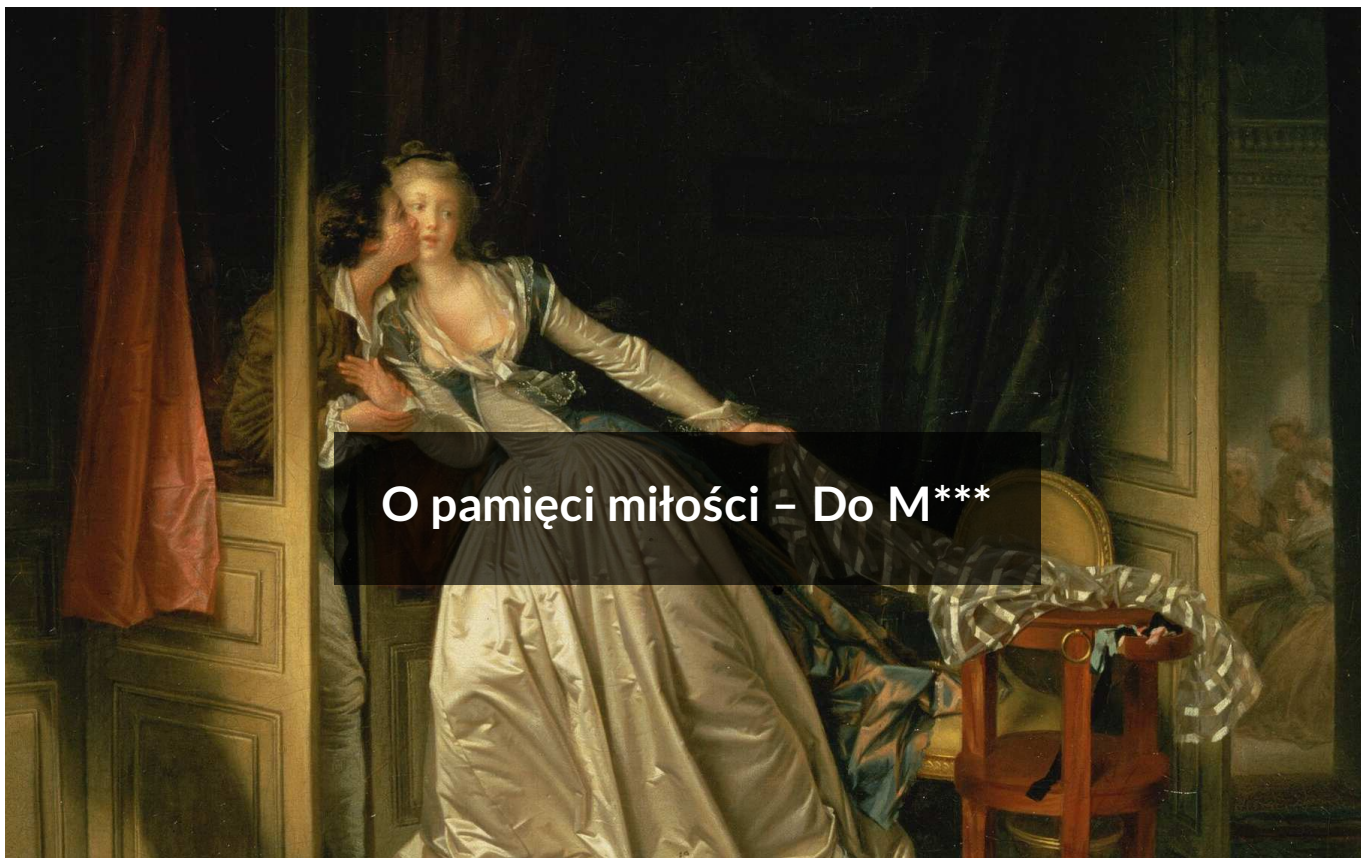
- Wisława Szymborska *Miłość od pierwszego wejrzenia* i zestaw pięciu ćwiczeń otwartych dotyczących analizy i interpretacji wiersza;

Rozdział: Zadaniowo

- polecenie napisania analizy porównawczej wiersza Adama Mickiewicza *Do M**** oraz utworu Aleksandra Puszkina *Do**** oraz pomocniczy zestaw ćwiczeń; polecenie napisania rozprawki na temat: „Różne oblicza miłości w literaturze”; polecenie pisemnego zinterpretowania słów C. K. Norwida: „Kto kocha, widzieć chce choć cień obrazu”; polecenie napisania notatki syntetyzującej; dwa ćwiczenia interaktywne,

Bibliografia:

- Źródło: Marta Zielińska, *Opowieść o Gustawie i Maryli, czyli Teatr, życie i literatura*, Warszawa 1989, s. 34–39.
- Źródło: Wisława Szymborska, *Miłość od pierwszego wejrzenia*, [w:] tegoż, *Miłość szczęśliwa i inne wiersze*, wybór Ryszard Krynicki, Kraków 2007, s. 75–76.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Do M****, [w:] Adam Mickiewicz, *Wybór poezji, t. 1*, oprac. Czesław Zgorzelski, Wrocław 1997, s. 211–213.
- Źródło: Marta Piwińska, *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, red. Józef Bachórz, Alina Kowalczykowa: *Miłość romantyczna.*, Warszawa 1991, s. 546–550.
- Źródło: Aleksander Puszkina, *Do****, [w:] Aleksander Puszkina, *Wybór wierszy*, oprac. Bohdan Galster, tłum. Seweryn Pollak, Wrocław 1982, s. 188–190, tylko do użytku edukacyjnego.

O pamięci miłości – Do M***

Pocałunek

Źródło: Jean-Honoré Fragonard, *Skradziony pocałunek*, olej na płótnie, Hermitage Museum, Sankt Petersburg, domena publiczna.

Romantyczna miłość jako uczucie wzniosłe, „kosmiczne” i przeciwstawione zimnemu rozumowi, odwołuje się do [fatum](#). Romantyk powinien być nieszczęśliwy z miłości, a przynajmniej takie stwarzać pozory – dlatego jego uczuciowość często sprawia wrażenie teatralnej. W opisie romantycznych porywów serca istotną rolę odgrywają urywkowe wspomnienia. Są one tworzywem literackich portretów pamięciowych ukochanych osób – najczęściej utraconych, ale też na zawsze upamiętnionych.

Już wiesz

1. Sięgnij po dowolny zbiór aforyzmów na temat miłości i wynotuj kilka tych, które kojarzą ci się z romantyczną uczuciowością.
2. Przypomnij sobie podstawowe założenia sentymentalizmu.
3. Przygotuj skojarzenia związane z pojęciami: „pamięć”, „miłość”, „czas”.

Romantyczna miłość

„Wir drei” [czyt. wir draj]

Źródło: Philipp Otto Runge, *Nas troje*, 1805, domena publiczna.

Jednym z najważniejszych czynników kształtujących romantyczną uczuciowość był **sentymalizm**. Romantycy – na wzór swoich literackich idoli, takich jak bohaterowie *Cierpień młodego Wertera* (1774) [Johanna Wolfganga Goethego](#) czy *Nowej Heloizy* (1761) [Jeana Jacques’a Rousseau](#) – postępowali w zgodzie z prawami serca. Czerpali z twórczości sentymentalnej wzory zachowań i cytaty na każdą życiową okazję. Uczynili z niej uniwersalny język, za pomocą którego się porozumiewali i nadawali głębszy sens otaczającej rzeczywistości. Literatura sentymentalna odgrywała rolę swatki: umożliwiała zarówno autorom, jak i opisywanym przez nich bohaterom zainicjowanie intymnego dialogu. Sentymentalne dzieła określały nową formę narracyjną dla związków miłosnych.

Ciekawostka

Specyfikę i konsekwencje romantycznej mody na sentymalizm podsumował Stanisław Wasylewski:

„Zapanowała masowa psychoza czułościowości, epidemia łez, mania roztkliwiania się nad byle głupstwem. Dawne „spazmy modne” zastąpiono histerycznymi wybuchami płaczu. Szlochają nie tylko kobiety podczas lektury, aż książki butwieją z wilgoci; płaczą żołnierze w obozach, dyplomaci w gabinetach. [...] Jakaś polska wariatka, zresztą kuta na cztery nogi w interesach, odbędzie pielgrzymkę do grobu Petrarce we Włoszech, by zapłakać nad kościotrupkiem ukochanego kotka poety, albowiem zdechł przed 400 laty. Obowiązują czułościowe [minoderie](#) w mowie potocznej, niezdolnie rozpieszczonej. [...] Sentymalizm już od kolebki paczył, wynaturzał dusze, ucząc obłudnej cikliwości,

zniekształcając przeżycia. Wychowywano przyszłych romantyków jak pod kloszem cieplarni na rośliny wątłe, egzotyczne, które powinny były zwiędnąć w twardym klimacie wieku. [...] Wiele złego wyrządził sentymentalizm. Odbierając młodym uczucie realnej rzeczywistości, nie zaprawiał do walki z trudnościami, lecz skazywał na śmieszące, bezpłodne marzycielstwo.”

Stanisław Wasylewski, *Życie polskie w XIX wieku*, oprac. Zbigniew Jabłoński, Kraków 1962, s. 74–75.

Wraz z rozwojem romantyzmu sentymentalny model miłości podlegał pewnym zmianom. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć pogłębienie **tragicznego** wymiaru uczucia. Konfrontacja romantycznych marzeń o miłości idealnej z codziennością – komplikującą bądź uniemożliwiającą ich realizację w życiu – pozwoliła romantykom odkryć twórczy potencjał miłosnego cierpienia. Stało się ono synonimem piękna, wartością pożądaną i uszlachetniającą człowieka. Miłość nieszczęśliwa mogła być więc jednocześnie miłością spełnioną – w pięknie ułożonym spektaklu – dramacie życia:

„Bo słuchajcie i zważcie u siebie,
Że według bożego rozkazu:
kto nie doznał goryczy ni razu,
Ten nie dozna słodczy w niebie”.

Paolo i Francesca

Źródło: Gaetano Previati, *Paolo i Francesca*, 1887, olej na płótnie, Accademia Carrara, Włochy, domena publiczna.

Ciekawostka

Powyższy obraz przedstawia średniowieczną parę kochanków: Paola Malatestę i Franceskę da Rimini, którzy w czasach romantyzmu stali się niezwykle popularni. Tragiczną historię tych dwojga opisał [Dante Alighieri](#) w piątej pieśni *Boskiej komedii*. Zameżna [Francesca](#) i [Paolo](#), brat jej męża, oddali się raz „dla zabawy” wspólnej lekturze

legend arturiańskich i, uległszy ich nastrojowi, zakochali się w sobie. Gdy mąż [Franceski](#) odkrył jej romans z [Paolem](#), zamordował oboje.

Marta Piwińska

Słownik literatury polskiej XIX wieku

Romantyzm uważa za wartość samo doświadczenie miłości niezależnie od tego, czy przynosi ono szczęście, czy nieszczęście, a sztuka przedstawia zwłaszcza miłość prowadzącą do zguby. Romantyzm bowiem programowo oddziela miłość od tradycyjnie wiązanych z nią pojęć szczęścia, powodzenia życiowego, realizacji planów „ułożenia sobie życia” i satysfakcji erotycznej. [...] Skierowana jest przeciw moralności tradycyjnej, wiążącej uczucie między kobietą a mężczyzną z małżeństwem, i przeciw opartej na naturze, XVIII-wiecznej [libertyńskiej filozofii miłości](#). Jest „szalona” nie dlatego, że nie liczy się z przeszkodami i rozsądkiem, lecz że stanowi jeden z głównych argumentów w romantycznej polemice z racjonalistyczną filozofią życia. Jest „nieszczęśliwa”, choć wzajemna, prowadzi do katastrofy [...]. Jest zwykle [platoniczna](#), choć zmysłowa, „niewinna” i „jedyna” przeciw teorii i praktyce swobody erotycznej XVIII w. Uznana za najwyższe i graniczące z ekstazą religijną doświadczenie, niezwykła i „święta” – przeciwstawia się w ten sposób myśli, która miłość, rozumianą jako erotyczne spełnienie, zrównuje z innymi naturalnymi potrzebami człowieka. Przez filozofię miłości styl romantyczny dowodzi swego [indywidualizmu](#), [spirytualizmu](#), [irracjonalizmu](#).

[...] Temat miłości w romantyzmie nie zawsze musi się łączyć z wątkiem romansowym – co jest jedną z najbardziej oryginalnych i charakterystycznych cech stylu. Podejmowany bywa jako tęsknota do miłości idealnej i doskonałej, której przedmiotem jest postać wymarzona lub utracona. [...]

Aby nadać doświadczeniu miłości szczególną intensywność i odmienność od powszechnie znanych uczuć, bohaterowie romantyczni, podobnie jak Werter, programowo podsycają miłosne cierpienia, wybierając kobiety zaręczone z innym lub zamężne.

Świadomie zamieniają swe uczucia w „pasję” — w namiętne, wszechogarniające, absolutne przeżycie, które staje się rodzajem ekstatycznego męczeństwa, czymś podobnym do stanów ekstazy religijnej. Programowa platoniczność romansu stanowi subtelnie wyspekulowaną torturę.

Źródło: Marta Piwińska, *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, red. Józef Bachórz, Alina Kowalczykowa: *Miłość romantyczna*, Warszawa 1991, s. 546–550.

Po przeczytaniu tekstów Stanisława Wasylewskiego i Marty Piwińskiej wykonaj polecenia i odpowiedz na pytania:

Polecenie 1

Wyjaśnij, czy zgadzasz się z cytowaną wypowiedzią Stanisława Wasylewskiego na temat sentymentalizmu. Uzasadnij swoje stanowisko.

Ćwiczenie 1

Zaproponuj własną hierarchię wymienionych poniżej cech romantycznej miłości. Ułóż cechy, zaczynając od najważniejszej.

męczyńska

ekstatyczna

święta

irracjonalna

tragiczna

szalona

upozowana

duchowa

wzajemna

absolutna

platoniczna

niespełniona

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, jaki jest związek miłości romantycznej ze szczęściem, powodzeniem życiowym i realizacją planów „ułożenia sobie życia”.

Polecenie 2

Stwórz definicję pojęcia „nieszczęśliwa miłość”.

Polecenie 3

W IV części *Dziadów* Gustaw wypowiada słowa: „Gdy na dziewczynę zawołają: żono!/ Już ją żywcem pogrzebiono!”. Zinterpretuj je, odnosząc się do przeczytanego tekstu o miłości romantycznej.

Ćwiczenie 3

Odwołując się do swojej wiedzy na temat literatury i kultury różnych epok, połącz w pary imiona słynnych kochanków. Określ, które z poniższych związków są, twoim zdaniem, najbliższe romantycznej idei miłości. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Romeo

Dulcynea

Tristan

Izolda

Odyseusz

Julia

Werter

Lotta

Amor

Beatrycze

Tezeusz

Penelopa

Dante

Psyche

Don Kichot

Ariadna

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Adam i Maryla

Wiersz *Do M**** Adam Mickiewicz napisał prawdopodobnie w 1823 roku. Przyjmuje się, że utwór adresowany był do **Maryli Puttkamerowej** (właśc. Marianny Ewy Wereszczakówny), którą poeta poznał podczas swojej pierwszej wizyty w [Tuhanowiczach](#), w 1820 roku. Wereszczakówna była wówczas zaręczona z hrabią Wawrzyńcem Puttkamerem, z którym wzięła ślub w 1821 roku.

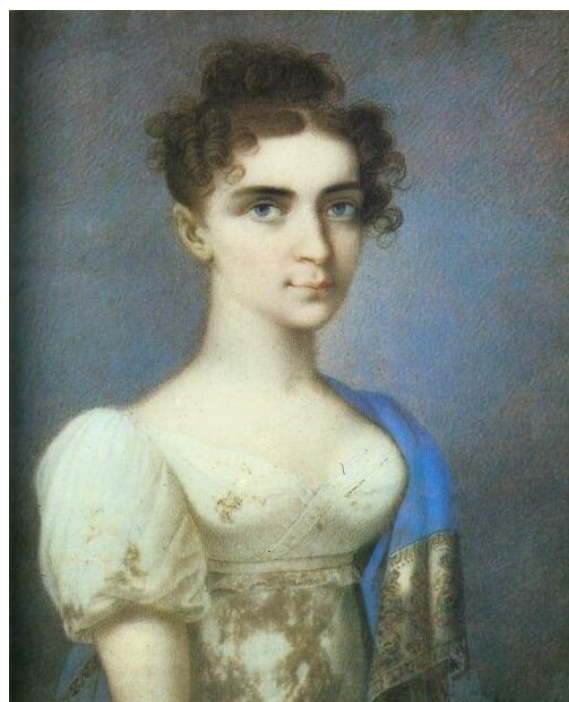
Portret Adama Mickiewicza

Źródło: a. nn., *Adami Mickiewicz*, 1823, akwarela, domena publiczna.

((Marta Zielińska

Opowieść o Gustawie i Maryli, czyli Teatr, życie i literatura

Kiedy w sierpniu zjawił się tam [w Tuhanowiczach – przyp. red.] z [Zanem](#), ukazały mu się na kształt raju, cudu, w który przestał już wierzyć. Że się spełni. [...] To była miłość od pierwszego wejrzenia. [...]. Obojgu chodziło [...] o dramatyczną, by nie powiedzieć wprost – nieszczęśliwą miłość. Niemożliwą miłość. Pod tym względem dobrali się rzeczywiście doskonale. Każdy ideał ma to do siebie, że jest nieosiągalny, nie da się go sprowadzić na ziemię

Maryla z Wereszczaków Puttkamerowa

i wpleść w ziemski porządek rzeczy.

Źródło: Louis von Schorn, domena publiczna.

[...] Nie groził im ślub, swaty, intercyzy, a potem nudna małżeńska powszedniość. [...] W tych warunkach mogła się właśnie narodzić miłość czysta, romantyczna, bezinteresowna, oderwana od wszelkiej prozy życia. Absolutne, nieskażone niczym porozumienie dwóch bratnich dusz. Jak w teatrze. [...] Gdyby nie było Puttkamera, czy gdyby się wycofał, panna Wereszczakówna mogłaby łatwo stać się „panną W”. Bo wypadłaby z roli napisanej przez „**zbójckie romanse**”, a wpadłaby w inną, całkiem prozaiczną rolę panny na wydaniu.

Źródło: Marta Zielińska, *Opowieść o Gustawie i Maryli, czyli Teatr, życie i literatura*, Warszawa 1989, s. 34–39.

Kulminacja romansu przypada na jesień 1822 roku. Wówczas Mickiewicz napisał do – zamężnej już – Maryli list, w którym padły słowa: „Moja najdroższa, jedyna! nie widzisz przepaści, nad którą stoimy!”. Ponieważ Puttkamerowa nie mogła znieść rozstania z poetą, próbowała popełnić samobójstwo, natomiast Mickiewicz nosił się z zamiarem zabicia męża ukochanej. Z czasem drogi tych dwojga rozeszły się na zawsze, ale czy można powiedzieć, że uczucie ich łączące nie przetrwało próby czasu?

Po przeczytaniu tekstu Marty Zielińskiej wykonaj polecenia i odpowiedz na pytania:

Ćwiczenie 4

Ustal, jaką rolę w relacji Adama Mickiewicza i Maryli Wereszczakówny odegrała literatura. Zapisz swoją odpowiedź poniżej.

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, dlaczego Marta Zielińska porównała związek Adama Mickiewicza i Maryli Wereszczakówny do teatru.

Polecenie 4

Puść wodze wyobraźni i scharakteryzuj postać Adama Mickiewicza z czasów, gdy poznał on Marylę.

Ćwiczenie 6

Przygotuj krzyżówkę, której hasła i pytania będą związane z historią Adama i Maryli. Zapoznaj się z samouczkiem, by dowiedzieć się, jak stworzyć krzyżówkę.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

„Bom wszędzie cząstkę mej duszy zostawił”

Miłość romantyczna nierozzerwalnie wiązała się ze stratą, tęsknotą i pamięcią. Wspomnienie utraconej osoby, rozpamiętywanie i upamiętnianie przeżytych z nią chwil umożliwiało romantykom symboliczny powrót do minionych zdarzeń. W ten sposób nieobecne postaci uobecniały się na nowo i ze zdwojoną siłą (serca i pamięci) – w słowach.

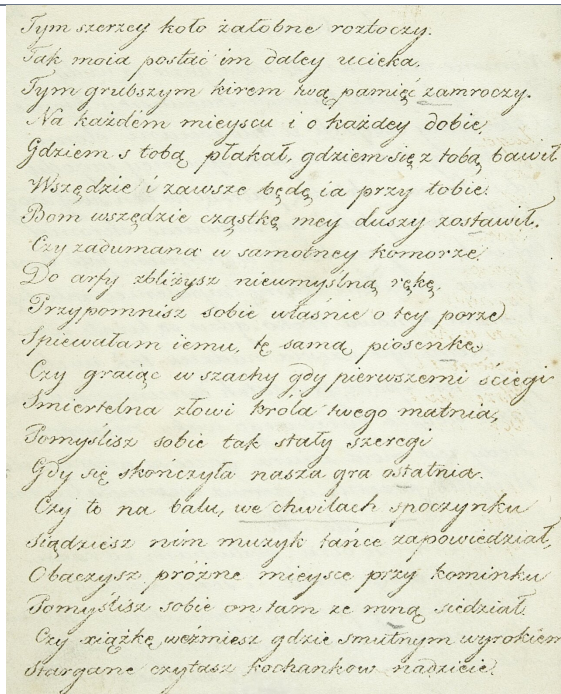
Miniatura należąca do Adama Mickiewicza. Portret Marii z Wereszczaków hr. Puttkamerowej

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PS9zAKUOg>

Adam Mickiewicz, *Do M****, czyta Agnieszka Podsiadlik

licencja: CC BY-SA 3.0

Agnieszka Podsiadlik czyta tekst Adama Mickiewicza, *Do M****

Adam Mickiewicz, *Do M**** (rękopis)

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Adam Mickiewicz

Do M***

Precz z moich oczu!... posłucham od razu,
Precz z mego serca!... i serce posłucha,
Precz z mej pamięci!... nie tego rozkazu
Moja i twoja pamięć nie posłucha.

Jak cień tym dłuższy, gdy padnie z daleka,
Tym szerzej koło żałobne roztoczy...
Tak moja postać, im dalej ucieka,
Tym grubszym kirem twą pamięć pomroczy.

Na każdym miejscu i o każdej dobie,
Gdziem z tobą płakał, gdziem się z tobą bawił,
Wszędzie i zawsze będę ja przy tobie
Bom wszędzie część mej duszy zostawił.

Czy zadumana w samotnej komorze
Do arfy zbliżysz nieumyślną rękę,
Przypomnisz sobie: właśnie o tej porze
Śpiewałam jemu tę samą piosenkę.

Czy grając w szachy, gdy pierwszymi ściegi
Śmiertelna złowi króla twego matnia,
Pomyślisz sobie: tak stały szeregi,
Gdy się skończyła nasza gra ostatnia.

Czy to na balu w chwilach odpoczynku
Siędziesz, nim muzyk tańce zapowiedział,
Obaczysz próżne miejsce przy kominku,
Pomyślisz sobie: on tam ze mną siedział.

Czy książkę weźmiesz, gdzie smutnym wyrokiem
Stargane ujrzysz kochanków nadzieje,
Złożywszy książkę z westchnieniem głębokim
Pomyślisz sobie: ach! to nasze dzieje...

A jeśli autor po zawiłej probie
Parę miłośną na ostatek złączył,
Zagasisz świecę i pomyślisz sobie:
Czemu nasz romans tak się nie zakończył?...

Wtem błyskawica nocna zamigoce:
Sucha w ogrodzie zaszeleszczy grusza
I puszczyk z jękiem w okno zatrzepioce...
Pomyślisz sobie, że to moja dusza.

Tak w każdym miejscu i o każdej dobie,
Gdziem z tobą płakał, gdziem się z tobą bawił,
Wszędzie i zawsze będę ja przy tobie,
Bom wszędzie cząstkę mej duszy zostawił.

Ćwiczenie 7

Wskaż, które z poniższych terminów odnoszą się do utworu *Do M****.

☐ tren

☐ ballada

☐ oda

☐ erotyk

☐ liryka bezpośrednia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podmiot liryczny w wierszu *Do M**** porównuje swoją postać do .

błyskawicy

burzy

cienia

mroku

promienia

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 9

Udowodnij, że rozmowę, którą prowadzi podmiot liryczny w wierszu, można nazwać wyimaginowanym dialogiem z ukochaną.

Ćwiczenie 10

Wytłumacz, jakie znaczenie dla ekspresji utworu ma zastosowanie powtórzenia (w formie trybu rozkazującego):

„Precz z moich oczu!”
„Precz z mego serca!”
„Precz z mej pamięci!”.

Określ, jakie uczucia podmiotu lirycznego wyraża.

Polecenie 5

Ustal, jakie znaczenie dla uczuć podmiotu lirycznego ma pamięć o ukochanej. W tym celu:

- opisz sceny wspomnień i ich funkcję w tekście;
- omów obraz utraconej kobiety.

Ćwiczenie 11

Wymień zastosowane w utworze powtórzenia i paralelizmy, a następnie określ ich funkcję w tekście.

Ćwiczenie 12

Wyjaśnij, na czym polega zastosowanie w utworze zabiegu dramatyzacji monologu lirycznego.

Ćwiczenie 13

Zinterpretuj, odnosząc się do wiersza Adama Mickiewicza, słowa [Michała Pawła Markowskiego](#): *Przejście z nieobecności do obecności dokonuje się po kładce języka.*

Polecenie 6

Zastanów się i odpowiedz, jak inaczej nazwać ból rozstania i w jaki sposób go łagodzić. Zdecyduj, czy ucieczka w świat myśli i wspomnień jest dobrym rozwiązaniem w takiej sytuacji. Nadaj swojej wypowiedzi kształt poetycki.

Ćwiczenie 14

Zacytuj fragment wiersza, do którego odnosi się poniższa ilustracja, a następnie wyjaśnij symbolikę gry w zastosowanym przez autora porównaniu.

Źródło: Pixabay, *Rozgrywka szachowa*, domena publiczna.

Ćwiczenie 15

Dopasuj do fragmentów znanych utworów romantycznych te fragmenty wiersza *Do M****, które korespondują z ich treścią. Wynotuj słowa kluczowe, które ułatwiły ci dokonanie wyboru.

Świeco niedobra! właśnie pora była
zgasnąć!

I nie mogłam doczytać - czyż podobna
zasnąć?

Waleryjo! Gustawie! anielski Gustawie!

Ach, tak mi często o was śniło się na
jawie,

A przez sen — będę z wami, Pan Bóg wie
dopóki!

Smutne dzieje! Jak smutnej są źródłem
nauki!

Adam Mickiewicz, *Dziady. Widowisko*

Wtem błyskawica nocna zamigoce:
Sucha w ogrodzie zaszeleszczy grusza
I puszczyk z jękiem w okno załopoce...
Pomyślisz sobie, że to moja dusza.

Gdy oczy przeszły od stóp do warkoczy,
To zakochały się w niej moje oczy;

A za tym zmysłem, co kochać
przymusza,

Poszło i serce, a za sercem dusza.

Juliusz Słowacki, *W Szwajcarii*

Czy książkę weźmiesz, gdzie smutnym
wyrokiem
Stargane ujrzysz kochanków nadzieje,
Złożywszy książkę z westchnieniem
głębokiem,
Pomyślisz sobie: ach! to nasze dzieje...

O! przyptynę ja kiedyś we wspomnień
łańcuchu,

Zatrzymam się... wspomnienia krokiem
się nie ruszą...

Aż powiesz: «Natrętny duchu!

Ciężysz na duszy mojej twoją cichą
duszą

Jak księżyc, mórz oczyma podnoszący
ciemnie.

Jesteś wszędzie, koło mnie, nade mną
i we mnie...»

Juliusz Słowacki, *Kordian*

Jak cień tym dłuższy, gdy padnie
z daleka,
Tym szerzej koło żałobne roztoczy, —
Tak moja postać, im dalej ucieka,
Tym grubszy kirem twą pamięć
pomroczy.

Luba puszczyka siedzi naperzona.
W szczelinie wieży dawno jęczy ona:
Że miesiąc ściemniał, wiatry na nią wyły
I na tak długo odleciał jej miły.

Seweryn Goszczyński, *Zamek kaniowski*

Tak w każdym miejscu i o każdej dobie,
Gdziem z tobą płakał, gdziem się z tobą
bawił,
Wszędzie i zawsze będę ja przy tobie,
Bom wszędzie część mej duszy
zostawił.

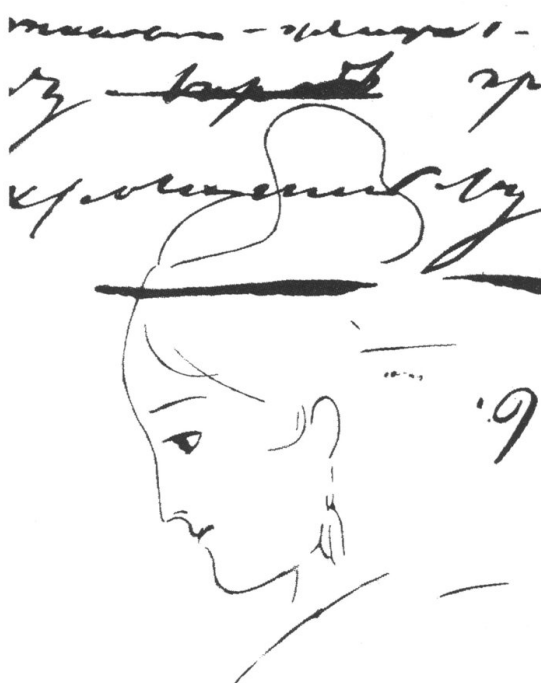
Lecz czemuż ta mgła smutku, której
ciężkim tchnieniem
Ja oddychałam – i ciebie okryła swym
cieniem?

Antoni Młczyński, *Maria*

Precz z moich oczu!... posłucham od
razu,
Precz z mego serca!... i serce posłucha,
Precz z mej pamięci!... nie tego rozkazu
Moja i twoja pamięć nie posłucha.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

„Pamiętam nagłe zachwycenie”

Po lewej – autoportret; po prawej – portret Anny Pietrowny Kern

Źródło: Aleksander Pużkin, *Po lewej – autoportret; po prawej – portret Anny Pietrowny Kern*, 1829, domena publiczna.

Aleksander Puszkina

Źródło: Orest Kiprienski, 1827, olej na płótnie, Galeria Trietia, Moskwa, domena publiczna.

Aleksander Puszkina

1799 – 1837

– przedstawiciel romantyzmu rosyjskiego, jeden z największych pisarzy rosyjskich. Długo mieszkał w Petersburgu, gdzie zaangażował się w sprawy polityczne. Krytykował system carski. Pisał utwory skierowane przeciwko carskiej tyranii i absolutyzmowi. W 1820 roku wydał swój pierwszy poemat *Ruslan i Ludmiła* i zwrócił uwagę krytyków. Za działalność konspiracyjną Puszkina został skazany na zesłanie: przebywał m.in. w Odessie, na Kaukazie i na Krymie. Po klęsce [powstania dekabrystów](#) poeta wyjechał do Moskwy. Jego utwory zaczęto poddawać specjalnej cenzurze. Cenzurował je nawet sam car

W 1
831
rok
u
Pus
zki
n
uk
oń
czy
ł
sw

Natalia Gonczarowa

Źródło: Ivan Makarov, *Natalia Nikolaevna Pushkina-Lanskaya*, 1849, domena publiczna.

oje
naj
wię
ksz
e
dzi
eło,
zat
ytu
łow
ane
Eu
ge
niu
sz
Oni
egi
n

Przerwane spotkanie

Źródło: Karl Bryullov, domena publiczna.

(wyd. fragmentarycznie w latach 1824–1831, całość 1833). Oniegin – tytułowy bohater, pełen wewnętrznych dylematów – reprezentuje typ romantycznego indywidualisty, który przeżywa ból istnienia. Inne utwory, które przyniosły poecie sławę, to: powieści *Dama pikowa* i *Córka kapitana* oraz poemat historyczny *Jeździec miedziany*, powstały pod wpływem *Ustępu* z III części *Dziadów* Adama Mickiewicza.

W 1831 roku Puszkina ożenił się z Natalią Gonczarową. Zmarł w wyniku ran otrzymanych w pojedynku z francuskim emigrantem [Georges'em d'Anthèsem](#) (1837): walczył w obronie honoru żony.

Wiersz Aleksandra Puszkina *Do **** powstał w 1825 roku i został poświęcony Annie Pietrownie Kern – arystokratce i autorce pamiętników. Kern i Puszkina spotkali się przed 1825 rokiem. W czerwcu 1825 roku spotkali się ponownie, gdy poeta przebywał na wygnaniu. Wkrótce wywiązał się między nimi krótki romans.

((Aleksander Puszkina

Do***

Pamiętam nagle zachwycenie:
Niespodziewanie cię ujrzałem
Jak nieuchwytnie przewidzenie,
Jak piękne bóstwo doskonałe.
W udręce żalu rozpaczliwej,
Pod niespokojnych trosk nawałem
Długo słyszałem głos twój tkliwy
I miłe rysy w snach widziałem.
Mijały lata. Burz porywy
Marzenia dawne potargały,
Uszedł z pamięci głos twój tkliwy
I wdzięk twych rysów doskonały.
W więzieniu, w mroku opuszczenia
Dni moje z wolna upływały,
Wyzbyte wiary, łez natchnienia,
Próżne miłości, próżne chwały.
Lecz przyszło duszy przebudzenie:
I oto znowu cię ujrzałem
Jak nieuchwytnie przywidzenie,
Jak piękne bóstwo doskonałe.
I serce bije upojeniem,
I znów dla serca zmartwychwstały
Wiara i miłość, i natchnienie,
I łzy, i życie pełne chwały.

Źródło: Aleksander Puszkina, *Do****, [w:] Aleksander Puszkina, *Wybór wierszy*, oprac. Bohdan Galster, tłum. Seweryn Pollak, Wrocław 1982, s. 188–190, tylko do użytku edukacyjnego.

Po przeczytaniu wiersza *Do**** wykonaj polecenia i odpowiedz na pytania:

Ćwiczenie 16

Wyjaśnij, jakie znaczenie w tekście mają wspomnienia i pamięć o ukochanej.

Ćwiczenie 17

Wyjaśnij, jaką rolę odgrywa w wierszu Aleksandra Puszkina czas?

Ćwiczenie 18

Udowodnij, że utwór skonstruowany jest na zasadzie kontrastu.

Polecenie 7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Miłość od pierwszego wejrzenia

((Wisława Szymborska

Miłość od pierwszego wejrzenia

Oboje są przekonani,
że połączyło ich uczucie nagle.
Piękna jest taka pewność,
ale niepewność piękniejsza.

Sądzą, że skoro nie znali się wcześniej,
nic między nimi nigdy się nie działo.
A co na to ulice schody, korytarze,
na których mogli się od dawna mijać?

Chciałabym ich zapytać,
czy nie pamiętają –
może w drzwiach obrotowych
kiedyś twarzą w twarz?
jakieś „przepraszam” w ścisku?
głos „pomyłka” w słuchawce?
– ale znam ich odpowiedź.
Nie, nie pamiętają.

Bardzo by ich zdziwiło,
że od dłuższego już czasu
bawił się nimi przypadek.

Jeszcze nie całkiem gotów
zamienić się dla nich w los,
zbliżał ich i oddalał,
zabiegał im drogę
i tłumiąc chichot
odskakiwał w bok.

Były znaki, sygnały,
cóż z tego, że nieczytelne.
Może trzy lata temu
albo w zeszły wtorek
pewien listek przefrunął
z ramienia na ramię?
Było coś zgubionego i podniesionego.
Kto wie, czy już nie piłka
w zaroślach dzieciństwa?

Były klamki i dzwonki,
na których zawczasu
dotyk kładł się na dotyk.
Walizki obok siebie w przechowalni.
Był może pewnej nocy jednakowy sen,
natychmiast po zbudzeniu zamazany.

Każdy przecież początek
to tylko ciąg dalszy,
a księga zdarzeń
zawsze otwarta w połowie.

Źródło: Wisława Szymborska, *Miłość od pierwszego wejrzenia*, [w:] tegoż, *Miłość szczęśliwa i inne wiersze*, wybór Ryszard Krynicki, Kraków 2007, s. 75–76.

Po przeczytaniu wiersza Wisławy Szymborskiej wykonaj następujące polecenia:

Ćwiczenie 19

Wyjaśnij znaczenie związku frazeologicznego „miłość od pierwszego wejrzenia”, który posłużył poetce za tytuł utworu.

Ćwiczenie 20

Zastanów się odpowiedz, jak rozumiesz poniższy cytat.

„Piękna jest taka pewność,
ale niepewność piękniejsza”.

Polecenie 8

Wyjaśnij, jakie znaczenie, twoim zdaniem, ma w życiu człowieka przypadek.

Ćwiczenie 21

Wyjaśnij funkcję zabiegów artystycznych zastosowanych w utworze. W tym celu zastanów się, czy upersonifikowany przypadek może zakładać istnienie przeznaczenia. Określ, czy poetka używa tych zabiegów w sposób ironiczny, np. we fragmencie:

„Bardzo by ich zdziwiło,
że od dłuższego już czasu
bawił się nimi przypadek.
Jeszcze nie całkiem gotów
zamienić się dla nich w los,
zbliżał ich i oddalał,
zabiegał im drogę
i tłumiąc chichot
odskakiwał w bok”.

Ćwiczenie 22

Wyjaśnij, jak autorka rozumienie pojęcie losu opisanego w wierszu „Miłość od pierwszego wejrzenia”.

Zadaniowo

Wykonaj ćwiczenia do tekstów Adama Mickiewicza „Do M***”, oraz utworu Aleksandra Puszkina „Do ***”.

Ćwiczenie 23

Ustal, co łączy oba utwory: Adama Mickiewicza „Do M***” i Aleksandra Puszkina „Do ***”. Zredaguj notatkę.

Polecenie 9

Dokonaj interpretacji porównawczej utworów Adama Mickiewicza „Do M***” i Aleksandra Puszkina „Do ***”.

Ćwiczenie 24

Przywołaj fragmenty utworów, które świadczą o wykorzystaniu pamięci jako zabiegu kreacji poetyckiej.

Polecenie 10

Opisz, w jaki sposób zmienia się obraz kobiety w obu utworach. Zwróć uwagę na etapy życia podmiotu lirycznego obecne w wierszach, podobieństwo tytułów, pamięć miłosnych przeżyć, np. przedmiotów, zjawisk natury, dźwięków, konkretnych sytuacji, np. wspólnie spędzonych chwil, i emocjonalny charakter utworów (uczucia, przeżycia i myśli postaci mówiącej).

Polecenie 11

Rozstrzygnij, który z utworów, „Do M***” czy „Do ***” twoim zdaniem, dobitniej wyraża uczucia podmiotu lirycznego? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 25

Uzupełnij puste pola podanymi środkami z wierszy „Do M***” i „Do ***”.

Środek stylistyczny	Przykład
Wykrzyknienie	
Porównanie	
Powtórzenie	
Pytanie retoryczne	
Metafora	
Apostrofa	

„Czemu nasz romans tak się nie zakończył?”

„Precz z moich oczu!”

„Niespodziewanie cię ujrzałem”

„Burz porywy marzenia dawne potargały”

„Gdziem z tobą płakał, gdziem się z tobą bawił”

„Jak cień tym dłuższy [...] Tak moja postać”

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 12

Zredaguj wypowiedź argumentacyjną na temat: „Różne oblicza miłości w literaturze”. Rozważ problem odwołując się do:

- wybranej lektury obowiązkowej,
- innego utworu literackiego,
- wybranych kontekstów.

Przedstaw również swoje zdanie i je uzasadnij. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

Polecenie 13

Zinterpretuj słowa [Cypriana Norwida](#) pochodzące z traktatu *Promethidion*: „Kto kocha, widzieć chce choć cień obrazu”.

Polecenie 14

Stwórz poetycki portret ukochanej osoby (rzeczywistej lub fikcyjnej), korzystając z poniższego szablonu. Możesz dodać również cytaty z poznanych wierszy oraz zdjęcia.

Tytuł

Zaloguj się, aby dodać ilustrację.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o, licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.